

гуманісти епохи Відродження. — К. : Наукова думка, Основи, 1995. — Ч. 1-2. — Режим доступу: <http://litopys.org.ua/human/hum.htm>

6. Права, по котрым судится малоросийский народ, 1743 года / составители К.А. Вислоков, А.П. Ткач, И.Б. Усенко, В.А. Чехович. — К. : Наукова думка, 1993.

7. Свод законов Российской империи. Законы гражданские. СПб., 1916. — Т. 10. — 1916.

8. Ортиньська Н.В. Історико-правовий аналіз розвитку правового статусу неповнолітніх (від додержавного суспільства до XVIII століття) / [Електронний ресурс] / Н.В. Ортиньська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. — 2015. — №15. — том 1. — Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc15/part_1/8.pdf. — Назва з екрана.

А.Г. Машин,

студ. I курсу, спеціальність «Право»,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: к.ю.н., доц. С.В. Ромашкін

ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Права людини в сучасному світі виступають в якості універсальної категорії, яка прямо впливає на рівень розвитку демократичної правової держави. Проблема забезпечення прав і свобод людини в Україні є найгострішою проблемою з самого початку її існування. Одним із дієвих механізмів такого забезпечення є конституційна скарга як пряма можливість особи реагувати на неконституційні закони та порушувати питання про визнання їх недійсними (неконституційними).

Сучасний період розвитку української держави характеризується проведенням істотного реформування в багатьох галузях державного та суспільного життя. Не виключенням став і інститут конституційного правосуддя, в контексті якого 31 липня 2017 року Петро Порошенко підписав закон «Про Конституційний Суд України». Стаття 55 цього закону передбачила одним із повноважень Конституційного Суду України розгляд конституційних скарг осіб, які представляють собою «подані до Суду письмові клопотання щодо

перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень), які застосовані в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу» [1, ст. 55].

Конституційна скарга є звичайною практикою у більшості демократичних правових держав. Так, наприклад, інститут Конституційної скарги в Федеративній Республіці Німеччина захищає права громадян з 1949-го року. З цього часу і до 2000-го року у Федеральний Конституційний Суд Німеччини було подано близько 127 тисяч конституційних скарг. Більш ніж 95% заяв, що надходять до Конституційного Суду Німеччини, складають конституційні скарги [2].

Перспективи введення конституційної скарги в Україні призвели до формування двох напрямків в науково-практичному середовищі, які можна охарактеризувати як противників та прибічників цього інституту.

Перші з них вважають, що конституційна скарга не є вдалим інструментом захисту прав людини, оскільки по-перше, має обмежений характер: може бути застосованою тільки після розгляду справи в касаційній інстанції та винесення нею остаточного рішення, а по-друге, повноцінна дія конституційної скарги буде заблокована низкою системних проблем, які досі не вирішені в судовій владі загалом.

Прибічники інституту конституційної скарги в Україні вважають її запровадження не лише важливим елементом механізму судового захисту прав та свобод людини і громадянина, але й інститутом громадського контролю за владою. Практика функціонування цього інституту в багатьох розвинутих країнах свідчить про його дієвість, а також надає можливість громадянам бути не лише спостерігачами, але й активними учасниками формування правової політики держави.

Проблемність інституту конституційної скарги полягає не лише в теоретичних дискусіях щодо доцільності його введення. Окрему увагу викликають низка практичних питань здійснення цього повноваження КСУ. Так, варто зупинитись на виконанні остаточних судових рішень під час розгляду скарги у КСУ. Перш за все, зауважимо, що факт звернення до КСУ з конституційною скаргою не призводить до автоматичного зупинення дії остаточного рішення. Однак відповідно до ст. 78 Закону України «Про Конституційний Суд України», у виняткових випадках, якщо виникає необхідність запобігти незворотнім наслідкам, що можуть настати у зв'язку з виконанням остаточного судового рішення, Конституційний суд може з власної ініціативи прийняти забезпечувальний наказ про тимчасову заборону вчиняти певну дію. Законом це віднесено до повноважень Великої палати Суду [1, ст. 55]. Виходячи зі змісту наведеної норми, забезпечувальні заходи КСУ вживає із власної ініціативи. Проте можна припустити, що кожна особа, що звертається з конституційною скаргою і яка

вважає, що у його чи її випадку існують зазначені вище ризики настання незворотніх наслідків, може подавати одночасно і клопотання про прийняття забезпечувального наказу з відповідним обґрунтуванням. Хоча за законом таке право і не передбачається, але й відсутність прямої заборони не позбавляє заявника у тексті скарги чи окремим клопотанням ставити питання про необхідність вжиття відповідних заходів.

На цьому законодавче регулювання процедури призупинення дії остаточних судових рішень закінчується. Як наслідок, можна встановити, що законодавче регулювання цього питання є неповним та вимагає доопрацювання, щоб не виникало колізійних ситуацій при застосуванні положень законодавства.

На нашу думку потрібно внести зміни до законодавства, таким чином, щоб подання конституційної скарги автоматично зупиняло виконавче провадження по справі до винесення рішення КСУ. Якщо виконавче провадження продовжується, а норма закону, яка використовувалась по справі, не відповідає Конституції України, то це є грубим порушенням Основного Закону України.

Проте сутність і реальний зміст інституту конституційної скарги продемонструє практика, а тут нас можуть очікувати непередбачувані законом ситуації, які повною мірою будуть залежати від процесуальної активності громадян щодо захисту свого права і від діяльності судової системи, відокремленою ланкою якої є Конституційний Суд.

З урахуванням викладеного можна констатувати, що в сучасних державно-правових умовах запровадження конституційної скарги має особливе значення не лише для підвищення рівня захищеності прав і свобод, а й для сприяння подальшому становленню демократичної державності в Україні. Подання особами індивідуальних конституційних скарг щодо законів, які були застосовані в остаточному судовому рішенні в їх справі реалізує подвійну мету: 1) досягнення приватного інтересу — можливість судового перегляду справи особи за нововиявленими обставинами, у зв'язку із визнанням неконституційним закону, який застосовувався в межах такої справи, та 2) суспільний інтерес — приведення законодавства у відповідність до Конституції України [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
2. Benda Klein. Verfassungsprozessrecht. C.F. Müller Verlag Heidelberg, 2004. — S. 147.

3. Моніторинг впровадження інституту конституційної скарги: аналітична доповідь Центру політико-правових реформ в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravo.org.ua/ua/news/20872450-monitoring-vprovadzheennya-institutu-konstitutsiyanoi-skargi>

С.В. Ромашкін,

к.ю.н., доцент,

**доцент кафедри конституційного права та правосуддя,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

РОЛЬ СУДУ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЖИТЛА

У Конституції України повною мірою закріплено особливий статус суду, що дозволяє говорити про його вагоме значення у сфері охорони прав та свобод людини і громадянина. Законодавчі ініціативи в царині прав людини, запровадження елементів змагальності, судового контролю та інших інститутів свідчать про прагнення законодавця побудувати нову модель кримінального процесу.

Житло, житлове середовище людини на всіх історико-культурних періодах розвитку людства відігравали роль психологічної «ніші», що дозволяє досягти максимального відособлення та індивідуалізації. Ця роль має особливе значення в сучасних умовах урбанізації та інтенсифікації людської життєдіяльності.

Дім — це місце, в якому реалізується гуманістичний принцип існування людини у світі, простір стає населеним світом, гуманізація світу (перетворення його на населений) відбувається через думку-рефлексію про світ і про себе в світі як в єдино можливому місці і способі існування, через вибудовування будинку як тіла, результату акту мислення — образу світу [1, с. 206].

Конституційне право на недоторканність житла покликане забезпечувати свободу особи від незаконних вторгнень будь-яких суб'єктів до її житла, сфери особистого життя і гарантується особі незалежно від того, є вона громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства.

Розглядаючи клопотання слідчого або прокурора при проведенні такої негласної слідчої (розшукової) дії, як негласне обстеження житла чи іншого володіння особи, слідчий суддя повинен україн серйозно підходити до його розгляду, враховуючи особливості цієї слідчої дії, практику Європейського суду з прав людини, керуватися прин-